

SUSTAV OSIGURANJA/UNAPREĐENJA KVALITETE U VISOKOM UMJETNIČKOM OBRAZOVANJU

Vera Turković

Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu

UVOD: OPĆENITO O KVALITETI

Želimo li govoriti o kvaliteti treba, prije svega, odgovoriti na pitanje što smatramo pod pojmom kvalitete. Novi oxfordski rječnik definira kvalitetu kao izvrsnost ili kao stupanj izvrsnosti. U tom smislu se kvaliteta može shvatiti i kao „najbolji unutar svoje vrste“, standard u odnosu na kojega se mjere slične stvari. Problem je definicije koju nalazimo u rječniku što nas dalje upućuje na pitanje o značenju izvrsnosti. U području visokog obrazovanja neki autori, kao Boyle i Bowden (1997) na primjer tvrde da je rasprava o pojmu kvalitete gubitak vremena¹. „Većina progresivnih mislilaca“, kažu oni, „i onih koji su orijentirani na pozitivne ishode, krenuli su dalje od beskonačnih ezoteričnih rasprava o koncepcijama kvalitete“. Oni smatraju da jednostavno treba prihvatiti kao najbolju definiciju kvalitete „primjerenost nekoj svrsi“. Ali ova definicija sadrži određene probleme, jer ignorira multiple ili smisao natjecanja.

Kvaliteta kao „izvrsnost ili vrijednost“ definicija je koju preferiraju filozofi. Definicija koja više odgovara poslovnim ljudima je „primjerenost nekoj svrsi“. To nije slučajno, jer ova definicija vuče korijene upravo iz poslovnog svijeta gdje se i javlja potreba za osiguranjem kvalitete. Definicija tu funkcionira dobro jer je cilj biznisa jednostavnost. Većina je poslova usmjerena na postizanje profita, po mogućnosti što većeg i što trajnijeg. Kvalitetom se zato smatra usklađenost procesa proizvodnje, distribucije i prodajne vještine s postavljenim ciljevima i namjerama kompanije – najveći mogući dugoročni profit. U određivanju procedure osiguravanja kvalitete većina se kriterija ili atributa svodi na maksimalno povećanje profita. Stvari poput brzine, ekonomičnosti i efikasnosti dobivaju sve veću prednost. Drugi način shvaćanja ove koncepcije kvalitete je „vrijednost za novac“. „Primjerenost nekoj svrsi“ naišlo je na takvo prihvaćanje da se danas odnosi i na kompliciraniji kontekst – kao što su sveučilišta. Koriste ga npr. britanske, nizozemske, skandinavske i australske agencije za osiguranje kvalitete. Međutim, ovo shvaćanje otvara izuzetno važno pitanje „čiju svrhu?“. U industriji je odgovor jednostavan: svrhu korisnika usluga ili vlasnika. Tu vlada načelo: kvaliteta je ono što naručitelj želi. Ali tko posjeduje Sveučilište? Koja je njegova svrha? Koja je svrha umjetničkih akademija u njemu?

Bilo bi opasno za visoko obrazovanje, a pogotovo umjetničko obrazovanje, upravljati se ovom logikom, logikom profita kojom se koristi područje industrije. Što se može dogoditi

---

¹ Boyle, P. and Bowden J:A: (1997). Educational quality assurance in universities: and enhanced model-
Assesmentand Evaluation in Higher Education, (22)2 111-121.

kad netko razmišlja na takav način o umjetnosti izvrsno ilustrira anegdota koju opisuju Christie i Stehlik (2006), a ona kaže: „Vice-kancelar velikog tehničkog sveučilišta dobio je počasne karte od firme Volvo za izvedbi u Schubertove nedovršene simfonije. Budući je imao ranije dogovorene obveze prepustio je ulaznice svom menadžeru za kvalitetu, Svenu koji je na to mjesto došao nedavno iz razvojne službe za proizvodnju automobila. Slijedećeg je dana za vrijeme kave pitao Svena kakva je bila kvaliteta izvedbe. „Dobro“ reče Sven, „znao sam da ćeš me to pitati, zato sam ti poslao e-mail o tome“. Kada je šef otvorio e-mail pronašao je Svenovu poruku pod naslovom „Moje mišljenje o Schubertovoj nedovršenoj simfoniji“ u kojoj je stajalo „U znatnom vremenskom trajanju četiri svirača oboe nisu imala što raditi. Broj je trebao biti reduciran i podijeljen na cijeli orkestar, kako bi se eliminirala koncentracija aktivnosti u jednom dijelu orkestra. Svih dvanaest violinista sviralo je po jednim te istim notama. To mi se činilo nepotrebnim ponavljanjem i broj bi izvođača iz ovog dijela orkestra trebao biti drastično srezan. Ničemu korisnom ne služi to da rogovi ponavljaju odlomak kojeg su već odsvirali gudači. Da su eliminirani svi redundantni odlomci koncert je mogao biti skraćen na pola. Da je Schubert obratio pozornost na ove stvari, on bi vjerojatno, nakon svega, ipak uspio dovršiti svoju simfoniju.“

Koliko god se činio grotesknim ovaj primjer treba ga ozbiljno shvatiti, jer ima puno dokaza za to da se u suvremeno poimanje uloge umjetnosti uvukla ekonomska logika. Umjetnost se nalazi pod pritiskom kao nikada do sada u posljednjih pedeset godina, ističe se u Manifestu ELIE (2000.)² jer se povećava i naglo širi utjecaj kulturnih industrija, a one nastoje svojim proizvodima pokriti globalno tržište. Postavljajući tako svoj cilj kulturne industrije prilagođavaju kulturni proizvod njegovoj ekonomskoj ulozi, nastojeći pri tom prije svega proizvod prodati što većem broju ljudi, tj. upravljati se logikom ekonomske zarade. S druge strane, prezentacija visoke umjetnosti je skupa i zato je dostupna malom broju ljudi. Iz tog razloga društvo sve više oklijeva izdvojiti iz poreza i drugih izvora financijska sredstva za umjetničke projekte.

Shvaćanje kvalitete visokog obrazovanja po načelu „primjerenosti nekoj svrsi“ dovodi najčešće do zaključka da obrazovanje treba staviti u funkciju gospodarskog rasta. Postoji rašireno uvjerenje da je u ekonomiji znanja/knowledge economy nekoj zemlji potrebno još više diplomanata i formalnih kvalifikacija kako bi ostala konkurentna. Stvara se mit o vezi gospodarskog napretka i obrazovanja. Neke međunarodne studije, međutim, otkrivaju negativnu koleraciju između obrazovanja i stope rasta. Alison Wolf, profesorica menadžmenta i profesionalnog razvoja na londonskom King's Collegu autorica je jedne takve studije³ koja donosi rezultate istraživanja o tome i tvrdi da je vezu između obrazovanja i gospodarskog rasta teško dokazati. Autorica ističe da obrazovanje ima druge vrijednosti, iznad i pored svoje ekonomske uloge. Zato je važno naglasiti da se Bolonjski proces nikako ne bi smio jednostavno upravljati ovom logikom.

---

² ELIA (2000). **Manifest**. Amsterdam

³ Wolf, A. (2004). **Mit o vezi gospodarskog napretka i obrazovanja**. Project Syndicate, Vjesnik, 8. rujna 2004.

AKADEMSKA KVALITETA

Pojam akademske kvalitete postavljen je vrlo općenito i zato se može različito interpretirati. Teško je pronaći značenje koje bi moglo pokriti sve okolnosti. Isto tako se pojam „standarda“ kvalitete koristi na niz različitih načina u Europi, negdje se odnosi na striktno definirane regulatorne zahtjeve, a negdje na općenite deskriptore dobre prakse. Pojam ima različita značenja u lokalnom kontekstu unutar nekog nacionalnog obrazovnog sustava i to je logično uzmemo li u obzir da sveučilišta baštine akademsku slobodu koja im dopušta da samostalno definiraju svoju misiju. U „Rječniku temeljnih pojmova i definicija: osiguranje kvalitete i akreditacija“ kojega su priredili Vlasceanu, Grünberg, Parlea (2004.), piše: „kvaliteta je u visokom obrazovanju višedimenzionalni, višerazinski i dinamični pojam koji je vezan uz kontekst određenog obrazovnog modela, misiju ustanove i njezine ciljeve kao i uz specifične standarde unutar pojedinog sustava, ustanove, programa ili discipline“.⁴

Treba reći da važnost osiguranja kvalitete nije bila osobito istaknuta u Bolonjskoj deklaraciji 1999. godine. Sorbonska deklaracija koja je usvojena godinu dana ranije⁵ govori o potrebi „harmonizacije“ kvalifikacija koja će omogućiti međusobno priznavanje unutar Europe i širom svijeta, ne spominjući kvalitetu kao podlogu za ostvarenje toga cilja. Bolonja se koncentrira na uvođenje zajedničke strukture studija u dva ciklusa, na oblikovanje kurikuluma koji sadrži opis kvalifikacija, opis razina znanja i obrazovne rezultate, te uvođenje bodovnog sustava/ECTS. Samo se općenito, nejasno i usputno govori o potrebi europske suradnje po pitanju osiguranja kvalitete i to u vezi s uspostavljanjem kriterija usporedivosti. S napredovanjem Bolonjskog procesa i pridruživanjem sve većeg broja zemalja, te postupnim oblikovanjem zajedničkog europskog visokoobrazovnog prostora sve više u središte pozornosti dolaze aspekti kvalitete, kao što su evaluacija i osiguranje kvalitete. U Salamanki 2001. na konferenciji europskih sveučilišta spominje se „akreditacija“ kao mogući mehanizam osiguranja kvalitete i kao takva dobiva mjesto u Praškom priopćenju ministara obrazovanja 2001. godine⁶.

Kvaliteta ubrzo postaje središnjom temom sveučilišne politike. To znači da se pitanje kvalitete postavlja sistematski. Sveučilišta donose odluke o implementaciji procedure za procjenu kvalitete prema kriterijima kvalitete postavljenim u glavnom na nacionalnoj ili regionalnoj osnovi. U uporabu ulazi i novi pojam „kultura kvalitete“ čije je značenje nadilazi procese i procedure unutarnje kvalitete i podrazumijeva brojne institucijske procese, kao što je odabir nastavnika i studenata, unapređenje osoblja, alokaciju resursa i infrastrukturni menadžment.

---

⁴ Vlasceanu, L., Grünberg, L., Parlea, D. (2005). **Osiguranje kvalitete i akreditacija**. Rječnik temeljnih pojmova i definicija, Zagreb: EDUCA

⁵ **Prague Communiqué of Ministers of Education** Shaping the European higher education area. Prague. 2001.

⁶ **Prague Communiqué of Ministers of Education** Shaping the European higher education area. Prague. 2001.

„Kultura kvalitete“ na taj način podrazumijeva temeljite promjene i kvalitativan pomak u svim segmentima visokoobrazovnih institucija. U praksi, nažalost, još uvijek postoje velike razlike u dosegnutoj razini kulture kvalitete, što je vidljivo iz rezultata objavljenih u Trendu IV (2005.)⁷, a oni pokazuju da „Sve institucije imaju neki oblik unutarnjeg praćenja kvalitete. Taj se uglavnom odnosi na učenje i podučavanje. Samo jedna trećina institucija poduzima mjere poboljšanja kvalitete u vezi s istraživanjem – istraživanje se obično prati nekim oblicima vanjskog uvida. Unutarnja kvaliteta administrativnih službi još se rjeđe prati, samo jedna šestina institucija u ispitanom uzorku. U kategoriji administrativne potpore uglavnom se prati rad studentskih službi. I studentski upitnici za ocjenjivanje kvalitete nastave koriste se u svim institucijama, ali postoje velike razlike u tome kako se koriste. „iz iste analize slijedi zaključak da većina institucija gleda na bolonjske reforme kao mogućnost i poticaj za osvrst na vlastite programe i način podučavanja, kao na katalizator unutarnjih reformi. To često dovodi do racionalnijeg planiranja programa - eliminacije redundantnih ili istovjetnih predmeta - pa čak i do konkretnog redizajna kurikuluma koji podrazumijeva uvođenje na studenta i njegove kompetencije usmjerenog podučavanja. To, drugim riječima kazano, znači da je visokoobrazovnim institucijama reforma i bez Bolonje bila potrebna. Ipak treba naglasiti, u vezi s prije rečenim, da uvijek postoji opasnost da racionalizacija bude provedena po modelu „primjerenosti nekoj svrsi“, u smislu ekonomiziranja studijskih programa. Na isto je upozorio Dirk van Damme, međunarodni ekspert za visoko obrazovanje (generalni direktor Flamanske rektorske konferencije, profesor sa sveučilišta u Gentu) u brošuri ELIA-e „Na putu: Bolonjski proces u umjetnostima“ riječima „Čini se da je Bolonja ponekad samo drugi put za ekonomiziranje i skraćivanje broja godina studiranja“⁸.

Iz rezultata objavljenih u Trendu IV ne može se iščitati pozicija Hrvatske, ali mi znamo da naše visokoobrazovne institucije uglavnom još nisu shvatile povećanje kvalitete kao okosnicu promjena jer smo se u proteklom razdoblju orijentirali na nastavne programe i nastavne predmete i pitanja što u koji ciklus treba situirati. Osim toga u organizacijskoj strukturi fakulteta ništa se bitno nije promijenilo u proteklih deset godina, barem ne u onom smislu što ga podrazumijeva pomak u kulturi kvalitete. To se u prvom redu odnosi na administrativnu potporu programa, u smislu potpore nastavnicima i studentima, kao niz novih službi (student support services) koje bi se trebale baviti npr. profesionalnim savjetovanjem, međunarodnom razmjenom, suradnjom s diplomiranim studentima, sportskim aktivnostima itd.

OSIGURANJE/POVEĆANJE KVALITETE

Osiguranje kvalitete ima dvostruki karakter:

- a) unutarnje osiguranje kvalitete i unapređenje kvalitete u obrazovnim institucijama
- b) vanjsko osiguranje kvalitete uz pomoć nezavisnih tijela

---

⁷ EUA (2005). **TRENDS IV**: European Universities Implementing Bologna. Reichert, S. & Tauch, C.

⁸ ELIA (2003). **On the Move**: Sharing experience on the Bologna Process in the arts. Amsterdam

Posljednjih se godina u Bolonjskom procesu naglasak stavlja na uspostavljanje i uporabu eksplicitnih kriterija i procesa za osiguranje kvalitete, otvorenu za vanjsku kontrolu i većina zemalja ima već tijela za osiguranje kvalitete u institucijama visokog obrazovanja. U Berlinskom priopćenju⁹ ministri su se obvezali da će i dalje podupirati razvoj sustava osiguranja kvalitete na institucionalnoj, nacionalnoj i europskoj razini. Pri tome su naglasili da su „suglasni s principom institucijske autonomije, da primarna odgovornost za osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju leži na svakoj pojedinoj instituciji i da to osigurava podlogu za stvarnu odgovornost akademskog sustava unutar nacionalnog okvira kvalitete“. Ministri su se obvezali da će do 2005. biti razrađena četiri minimalna kriterija kvalitete za nacionalne sustave kvalitete (Coopenhagen, 2005.)¹⁰. To treba shvatiti tako da ne postoji želja ni potreba za uspostavljanjem rigidnih standarda ili okvira koje bi nametnulo neko centralno tijelo slabog sluha za lokalne i akademske razlike. Svaka zemlja može imati svoje standarde, ovisno o sustavu visokog obrazovanja i o nacionalnom kvalifikacijskom okviru. Hrvatska ima „Pravilnik o mjerilima i kriterijima za vrednovanje kvalitete i učinkovitosti visokih učilišta i studijskih programa“ iz prosinca 2004¹¹. To dalje znači da umjetničko područje također može uspostaviti svoje vlastite standarde u Hrvatskoj. Štoviše sve nas europske strukovne umjetničke asocijacije upozoravaju na važnost očuvanja bogate kulturne raznolikosti i s tim u vezi upućuju na oprez kojim visoko umjetničko obrazovanje treba pristupati bogatoj kulturnoj i umjetničkoj tradiciji. Pomoć pri izradi ovih umjetničkih standarda može biti dokument kojeg je priredila ELIA „Quality assurance/enhancement: Guidelines for Institutional and Subject Review for Higher Arts Education Programmes“¹².

Nacionalni sustavi za osiguranje kvalitete nužno imaju:

- a) definiciju odgovornosti tijela i institucija uključenih u proces
- b) evaluaciju programa i institucija, koja uključuje interno ocjenjivanje, eksterno ocjenjivanje, sudjelovanje studenata i objavljivanje rezultata
- c) sustav akreditacije, certifikacije ili neke druge slične procedure
- d) međunarodna participacija, suradnja i umrežavanje

Na europskoj razini ministri naglašavaju potrebu za razvojem zajedničkih kriterija i metodologija vezanih za osiguranje kvalitete. Set tako postavljenih zajedničkih načela priredila je ENQA (European network for quality assurance) pod nazivom „Standardi i smjernice“. Ovi standardi i smjernice odnose se samo na tri ciklusa onako kako su opisani u Bolonjskoj deklaraciji i ne odnose se na dimenziju istraživanja i upravljanja institucijom. Standardi su oblikovani tako da budu primijenjeni na sve institucije i agencije za osiguranje

---

⁹ **Berlin Communiqué of the Conference of Ministers responsible for Higher Education** (2003). Realising the European Higher Education Area. Berlin. 2003.

¹⁰ Bologna Working Group on Qualifications Frameworks (2005). **A Framework for Qualifications of the European Higher Education Area**. Copenhagen: Ministry of science, Technology and Innovation

¹¹ **Pravilnik o mjerilima i kriterijima za vrednovanje kvalitete i učinkovitosti visokih učilišta i studijskih programa**. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Zagreb. 2004.

¹² ELIA. Quality assurance enhancement: Guidelines for Institutional and Subject Review for Higher Arts Education Programmes. <http://www.elia-artschools.org>

kvalitete u probi, neovisno o njihovoj strukturi, funkciji i veličini, te nacionalnom sustavu u kojem se nalaze. Na ministarskoj konferenciji u Bergenu 2005. prihvaćeni su standardi ENQA¹³, što je dalo snažan poticaj za daljnje promjene u osiguranju kvalitete. Sve su ih zemlje potpisnice odlučile provoditi. U razdoblju između bergenske konferencije i one u Londonu 2007. Bolonjski je proces ušao u drugu polovicu svoga puta, tj. u višu razvojnu fazu u kojoj je korak dalje označilo uvođenje „europskog registra agencija za osiguranje kvalitete“.

Unutar europskog prostora visokog obrazovanja (EHEA) postoje, međutim, značajne razlike u pristupu osiguranju kvalitete. Neke zemlje uključuju direktnu ministarsku akreditaciju individualnih programa, dok drugi to prepuštaju institucijama za akreditaciju. Ali na ovaj ili onaj način svi sustavi sadrže element „eksternosti“, bilo da se radi o eksternim inspektorima ili o akademskim ekspertima. Postoji također opći trend za uvođenjem studenata i drugih korisnika u sustav osiguranja kvalitete. Dakle, postoje agencije koje ocjenjuju kvalitetu i agencije za akreditaciju programa.

1. Sustav unutarnje procjene kvalitete

Unutarnja kontrola kvalitete provodi se unutar sveučilišta ili sastavnice sveučilišta po postupku kojeg propisuje svako Sveučilište. To je samoocjenjivanje kojeg provodi svaka institucija. Kroz kritičku analizu vlastitog obrazovnog sustava može uočiti svoje prednosti i slabosti. Konačni izvještaj samoocjenjivanja predstavlja vezu između internog i eksternog vrednovanja kvalitete.

Ovaj izvještaj ima središnju ulogu u procesu evaluacije i ima tri funkcije: poticanje unutarnje kontrole, priprema pred dolazak eksternih evaluatora i pribavljanje informacija neophodnih evaluatorima za vizitaciju.

Napomena: Pogrešno je misliti da unutarnje vrednovanje kvalitete može služiti u svrhu pritiska na institucije u državi kako bi se potaknule promjene.

2. Sustav vanjske procjene kvalitete

Sustav vanjske procjene kvalitete karakteriziraju slijedeći elementi:

- posjete eksperata određenim predmetima ili grupama predmeta
- sustav ima međusveučilišni karakter, što u praksi znači da sva sveučilišta imaju posebne predmete ili grupe predmeta koje su obuhvaćene procjenom kvalitete
- sustav se odnosi na sve sveučilišne predmete, glavne stručne predmete i na inicijalne predmete za obrazovanje nastavnika
- sistem počinje funkcionirati s izvještajem o samoanalizi koju su obavili svi predmeti

---

¹³ ELIA. Quality assurance enhancement: Guidelines for Institutional and Subject Review for Higher Arts Education Programmes. <http://www.elia-artschools.org>

- povjerenstvo sastavljeno od neovisnih eksperata provodi istraživanje i ocjenjivanje kvalitete
- povjerenstvo priređuje i objavljuje javni izvještaj o svojim rezultatima
- predmeti implementiraju preporuke i savjete povjerenstva koje slijedi nakon vrednovanja

Između unutarnje i vanjske komponente sustava praćenja kvalitete postoji tijesna veza u smislu da vanjska procjena kvalitete stimulira unutarnju procjenu kvalitete i da unutarnje vrednovanje kvalitete postaje osnova za vanjsko vrednovanje kvalitete.

Sustav procjene kvalitete u cjelini ima slijedeće ciljeve:

- osiguranje kvalitete i povećanje kvalitete
- odgovornost (osim uloge u osiguravanju kvalitete, sistem vizitacije služi tome da se širem društvu položi račun o načinu na koji sveučilišta pružaju kvalitetno obrazovanje. Društvo ima pravo znati detalje o obrazovnom procesu na sveučilištima, kao i o evaluaciji u svjetlu opće priznatih, nacionalnih i međunarodnih kriterija za visokokvalitetno obrazovanje.)

Postoje i slijedeći podciljevi:

- opskrbljivanje informacijama: jedan je od ciljeva koji prati vanjsku procjenu kvalitete i služi pribavljanju informacija za buduće studente, njihove roditelje i zaposlenike.
- Benchmarking: da bi bolje procijenilo svoju poziciju sveučilište mora posjedovati informacije o srodnim programima na drugim sveučilištima. Zbog toga je poželjno da instrumenti procjene kvalitete izravno uspoređuju različite institucije s obzirom na niz indikatora kvalitete
- optimizacija: s vremenom se u obrazovanju dešavaju brojne promjene, ponekad zahvaljujući napretku znanosti, odnosno mijenama u umjetnosti ili zbog stanja na tržištu rada, ali i kao rezultat kompeticije među ustanovama. Neki programi zato nestaju, drugi se pojavljuju u jednoj ili više institucija. Komparativne analize kvalitete mogu biti upotrijebljene kao element za reorganizaciju ponude unutar jedne institucije i između više njih.

U Europi povjerenstva za procjenu kvalitete u pravilu broje pet članova, četiri eksperta i jednog teoretičara iz područja visokog obrazovanja. Prilikom formiranja povjerenstva treba ispuniti nekoliko uvjeta. U pravilu jedan ili dva člana moraju biti iz inozemstva, predsjedavajući ne smije biti ni na koji način povezan s fakultetom/akademijom koji će biti opserviran, članovi koji su povezani s jednim od fakulteta/akademija ne smiju sudjelovati u posjeti vlastitoj instituciji. Povjerenstvo mora imati sposobnost razumijevanja i iskustvo u uspostavljanju studijskih programa, o sveučilišnoj strukturi i njihovom razvoju u nekoliko zadnjih godina. U većini zemalja uvriježeno je da povjerenstva obave dvije vizitacije programa kako bi se što kvalitetnije došlo do uvida u njegove značajke. Na osnovi samoanalize i razgovora na licu mjesta povjerenstvo stječe mišljenje o kvaliteti programa (uključujući kvalitetu diplomiranih studenata) i kvaliteti obrazovnog procesa (uključujući kvalitetu organizacije obrazovnog procesa) i na temelju toga izrađuje sugestije za moguće povećanje kvalitete. U praksi to znači da povjerenstvo mora izvršiti izvjesne predradnje u vezi procjene kvalitete, tj. utvrditi aspekte kvalitete s kojima će krenuti u vrednovanje.

Najčešći aspekti kvalitete koji se pojavljuju u eksternom sustavu osiguranja kvalitete su:

1. Profil programa, ciljevi i konačna razina postignuća
2. Postavljanje i sadržaj programa
3. Didaktičke prilike
4. Ispitivanje i ocjenjivanje
5. Završni rad
6. Nastavna praksa
7. Profil studenata, broj studenata
8. Stupanj prolaznosti i stupanj uspješnosti
9. Težina programa
10. Kvaliteta diplomanata
11. Postignuća diplomanata u profesiji
12. Program u organizacijskom smislu
13. Zgrade i infrastruktura
14. Kadrovska politika i kvaliteta osoblja
15. Internacionalizacija
16. Istraživačka komponenta programa
17. Unutarnja kontrola kvalitete

Dakako, svi navedeni aspekti kvalitete moraju biti promatrani nu socio-kulturno-ekonomskom kontekstu u kojem institucija djeluje (Turkovic, V. 2002.)¹⁴.

OD SAMOANALIZE DO AKREDITACIJE

Iz svega prethodno navedenoga moguće je izvući zaključak da sve visokoobrazovne institucije zemalja uključenih u Bolonjski proces, pa tako i umjetničke akademije, moraju proći isti postupak unutarnjeg i vanjskog ocjenjivanja nastavnih programa, koji vodi ka akreditaciji. Zato se postavlja pitanje što moramo znati, planiramo li ozbiljno uspješno prikazati kvalitetu naših programa. Što agencija za osiguranje kvalitete očekuje od nas? Na što će staviti naglasak? Koje podatke moramo imati spremne prije nego što krenemo u samoanalizu? U tom smislu eksperti ELIA-e u publikaciji „Na putu“ priredili su za potrebe umjetničkih studija tablicu korisnih savjeta pod naslovom „Što moramo znati“ koja nam svima može biti od pomoći bez obzira na eventualne posebnosti u nacionalnom sustavu vrednovanja kvalitete.

---

¹⁴ Turkovic, V. (2002). Dynamics of the Development of a Quality Assurance System in Higher Education Considering the Socio/Cultural/Economic Situation in Croatia. European **Experience with Quality Assurance Systems in Higher Education**. Split

ŠTO MORAMO ZNATI

Potreba	Dokumentiraj potrebu za programom, čime je ta potreba uvjetovana, tko je konzultiran, izvori informacija na koje ste se oslanjali.
---------	--

Korisnik	Analiziraj kome će program biti namijenjen i prodiskutiraj njegovu potrebu.
----------	---

Ciljevi programa	Objasniti potrebe studenata, diplomanata, poslodavaca ili tržišne zahtjeve za specifičnim programskim ciljevima.
------------------	--

Programski ishodi i usklađenost	<ul style="list-style-type: none"> • Definiraj rezultate koji će potvrditi provedbu programskih ciljeva (specifična znanja, intelektualne vještine, praktične kompetencije, zadovoljstvo studenta i poslodavca, itd.) • Definiraj očekivane rezultate svakog predmeta i poveži te rezultate sa specifičnim ciljevima programa
---------------------------------	--

Potvrđivanje/validacija	Pribavi procjenu iz koje je vidljivo da korisnici smatraju navedene ciljeve i ishode vjerodostojnim
-------------------------	---

Akadska izvedivost	<ul style="list-style-type: none"> • Navedi kolegije, projekte i aktivnosti neophodne za postizanje očekivanih rezultata • Utvrdi koliko je studenata potrebno za izvođenje programa • Definiraj pripremu koja je potrebna studentima za upis i uspjeh pri upisu • Definiraj veličinu fakultetskog/akademijskog vijeća i pomoćnih službi potrebnu za ostvarivanje programa (broj, stručna sprema, govorne vještine, itd.) • Opiši kako ćeš i gdje pribaviti neophodne djelatnike/sluzbenike • Definiraj potrebna sredstva, opremu i svaku novu akviziciju koja podrazumijeva uspješno izvođenje programa
--------------------	---

Financijska izvedivost	<ul style="list-style-type: none"> • Definiraj financijske ciljeve programa • Procijeni cijenu studija i troškova
------------------------	--

Tržišna izvedivost	<ul style="list-style-type: none"> • Definiraj tržišne potrebe u smislu lokacije, veličine i studentskih sposobnosti • Identificiraj i analiziraj svoje najveće nacionalne i
--------------------	---

---

međunarodne konkurente, uključujući karakteristike koje smatraš relevantnim za njih

- Definiraj karakteristike kojima se odlikuje program i ključne elemente obrazovnog iskustva studenata
- Analiziraj kompetitivne prednosti i slabosti tvoje institucije i programa
- Objasni kako ćeš iskoristiti svoje prednosti i neutralizirati prednosti konkurenata, kako ćeš iskoristiti slabosti konkurenata
- Skiciraj marketinšku poruku i strategiju

Opis nastavnog predmeta   Oblikuj ECTS formatiranu informaciju o predmetu koja uključuje: ciljeve, ishode, projektni i praktični rad i način ocjenjivanja

---

Upravljanje kvalitetom i procedure povećanja kvalitete

- Proces profesionalnog razvoja fakulteta/akademije
- Unutarnje i vanjsko vrednovanje, veza sa razvojem programa
- Dokaz o procesu upravljanja kvalitetom
- Upisni plan sa kriterijima selekcije ili upisnim standardima za program
- Odgovornost za upisnu politiku, aktualnu selekciju i proceduru utvrđivanja standarda selekcije
- Standardi obavješćivanja, praćenja i podržavanja: Tko je odgovoran, koja je vaša politika i procedura, je li efikasna?
- Informacije koje koristite u praćenju napretka studenata
- Politika i praksa koju koristite za korekcije i poboljšanja, za profesionalno savjetovanje u vezi budućeg posla i praćenje alumni

Na kraju, budući se naše umjetničke akademije upravo nalaze pred zadatkom izrade izvještaja samoanalize po uputama koje će nam prirediti Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje valja se pomno početi pripremati za taj zahtjevniji posao. Iskustva drugih zemalja koje su prošle isti postupak, a naročito upute europskih umjetničkih asocijacija, zasigurno nam mogu pomoći da uspješno obavimo taj dio posla i krenemo dalje ususret europskom visokom obrazovnom prostoru, prema načelima koja objedinjuju znanstvene i umjetničke visokoobrazovne institucije.

LITERATURA:

Berlin Communique of the Conference of Ministers responsible for Higher Education (2003). Realising the European Higher Education Area. Berlin. 2003.

Boyle, P. and Bowden, J.A. (1997). Educational quality assurance in universities: an enhanced model. **Assessment and Evaluation in Higher Education**, 22(2), 111-121

Bologna Working Group on Qualifications Frameworks (2005). **A Framework for Qualifications of the European Higher Education Area**. Copenhagen: Ministry of science, Technology and Innovation

Christie, M. and Stehlik, T. (2006). Involving teachers and learners in quality assurance in higher education. http://www.ituniv.se/program/ckk/mc_book2006/mc_chapter_24.pdf

ELIA/AEC Position Paper (2003). **Towards a European space for higher arts education**. Amsterdam

ELIA (2000). **Manifest**. Amsterdam

ELIA (2003). **On the Move**: Sharing experience on the Bologna Process in the arts. Amsterdam

ELIA. Quality assurance enhancement: Guidelines for Institutional and Subject Review for Higher Arts Education Programmes. <http://www.elia-artschools.org>

ENQA (2005). **Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area**. Helsinki

EUA (2005). **TRENDS IV**: European Universities Implementing Bologna. Reichert, S. & Tauch, C.

Joint Declaration on the harmonisation of the architecture of the European higher education system. Sorbonne. 1998.

Prague Communique of Ministers of Education Shaping the European higher education area. Prague. 2001.

Pravilnik o mjerilima i kriterijima za vrednovanje kvalitete i učinkovitosti visokih učilišta i studijskih programa. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Zagreb. 2004.

Turkovic, V. (2002). Dynamics of the Development of a Quality Assurance System in Higher Education Considering the Socio/Cultural/Economic Situation in Croatia. **European Experience with Quality Assurance Systems in Higher Education**. Split

Vlasceanu, L., Grunberg, L., Parlea, D. (2005). **Osiguranje kvalitete i akreditacija**. Rječnik temeljnih pojmova i definicija, Zagreb: EDUCA

Wolf, A. (2004). **Mit o vezi gospodarskog napretka i obrazovanja**. Project Syndicate, Vjesnik, 8. rujna 2004.